

*Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. Ефективна економіка. 2023. № 5.*

**DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.5.61>**

**УДК 338.43**

*Л. Л. Мельник,*

*к.е.н, доцент, доцент кафедри менеджменту, публічного управління та адміністрування,*

*Дніпровський державний аграрно-економічний університет*

*ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9554-7348>*

*І. І. Байдак,*

*старший викладач кафедри менеджменту, публічного управління та адміністрування,*

*Дніпровський державний аграрно-економічний університет*

*ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9096-2216>*

## **ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА АГРОБІЗНЕСУ: СУТНІСТЬ, ЗНАЧЕННЯ ТА СУЧАСНИЙ СТАН В УКРАЇНІ**

*L. Melnyk,*

*PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Management, Public Management and Administration,*

*Dnipro State Agrarian and Economic University*

*I. Baidak,*

*Senior Lecturer at the Department of Management,*

*Public Management and Administration,*

*Dnipro State Agrarian and Economic University*

**STATE SUPPORT OF AGRIBUSINESS: THE ESSENCE,  
SIGNIFICANCE AND CURRENT STATE IN UKRAINE**

*У статті розкрито сутність понять «державне регулювання» і «державна підтримка», тому що серед науковців ще не сформоване єдине бачення їхнього змісту. Було проаналізовано сучасний стан та обґрунтовано основні напрямки подальшого розвитку державної підтримки підприємництва в аграрному секторі України.*

*При написанні статті була використана сукупність загальнонаукових та специфічних методів економічних досліджень, зокрема, методи теоретичних узагальнень: абстрактно-логічний метод, методи порівняння та наукового синтезу; методи графічного відображення одержаних результатів досліджень.*

*У результаті проведених досліджень визначено, що державна підтримка агробізнесу України – це об'єктивна необхідність підвищення конкурентоспроможності та прискорення темпів зростання обсягів сільськогосподарського виробництва шляхом створення сприятливих організаційно-економічних умов для ефективного розвитку аграрної галузі.*

*Проведений аналіз рівня ефективності аграрного сектору показав, що агробізнес сьогодні постає одним з найбільш рентабельних видів діяльності вітчизняної економіки. Разом з тим сільське господарство України має значні проблеми, зокрема, у сфері екологічної та соціальної складових.*

*Наукова новизна результатів дослідження полягає у окресленні основних елементів функціонування вітчизняного агробізнесу з урахування світових та національних пріоритетів та стратегічних завдань розвитку аграрного сектору України в сучасних умовах.*

*Практична значущість результатів дослідження лежить в площині проведених досліджень понятійного апарату державної підтримки агробізнесу, систематизації форм, методів і напрямів подальшого вирішення завдання підвищення результативності державної підтримки вітчизняного аграрного бізнесу. В статті обґрунтовано важливість партнерства між державою та бізнесом як одного з механізмів державної підтримки агробізнесу як дієвого інструменту державної економічної політики.*

*У статті вказано на важливу роль аграрний сектор у забезпеченні стійкості економіки України в умовах затяжної війни і повоєнного відновлення, що знайле відображення в обґрунтуванні напрямів і заходів державної політики щодо підтримки реформ та ініціатив, спрямованих на адаптацію суб'єктів господарювання до викликів і ризиків війни, а також закладення підґрунтя для відновлення потенціалу довгострокового зростання.*

*Також в статті наголошено на дієвості діючих державних і міжнародних програм підтримки агробізнесу, хоча цей процес потребує ще зусиль для виходу на рівень, який відповідатиме вимогам Аграрної політики ЄС.*

*The article reveals the essence of the concepts "state regulation" and "state support", because a unified vision of their meaning has not yet been formed among scientists. The current state was analyzed and the main directions for the further development of state support for entrepreneurship in the agricultural sector of Ukraine were substantiated.*

*When writing the article, a set of general scientific and specific methods of economic research was used, in particular, methods of theoretical generalizations: abstract-logical method, methods of comparison and scientific synthesis; graphical display methods obtained research results.*

*As a result of the conducted research, it was determined that state support for agribusiness of Ukraine is an objective necessity of increasing competitiveness and accelerating the rate of growth of agricultural production by creating favorable organizational and economic conditions for the effective development of the agrarian industry.*

*The analysis of the level of efficiency of the agricultural sector showed that agribusiness today is one of the most profitable types of activity of the domestic economy. At the same time, Ukrainian agriculture has significant problems, in particular, in the field of environmental and social components.*

*The scientific novelty of the research results lies in the outline of the main elements of the functioning of domestic agribusiness, taking into account world and national priorities and strategic tasks of the development of the agricultural sector of Ukraine in modern conditions.*

*The practical significance of the results of the study lies in the plane of the conducted studies of the conceptual apparatus of state support for agribusiness, systematization of forms, methods and directions for further solving the task of increasing the effectiveness of state support for domestic agrarian business. The article substantiates the importance of partnership between the state and business as one of the mechanisms of state support for agribusiness as an effective tool of state economic policy.*

*The article points out the important role of the agricultural sector in ensuring the stability of the economy of Ukraine in the conditions of a protracted war and post-war recovery, which is reflected in the justification of the directions and measures of state policy regarding the support of reforms and initiatives aimed at adapting business entities to the challenges and risks of war. as well as laying the groundwork for restoring the potential for long-term growth.*

*The article also emphasizes the effectiveness of current state and international programs to support agribusiness, although this process requires more efforts to reach a level that will meet the requirements of the EU Agrarian Policy.*

**Ключові слова:** *агробізнес, державна підтримка, державне регулювання, державна економічна політика.*

**Keywords:** *agribusiness, state support, state regulation, state economic policy, stimulation*

## **ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ**

Сільське господарство є одним з основних бюджетоутворюючих та експортоорієнтованих секторів економіки. В ньому формується біля 17%

ВВП України, що робить його однією з основних сфер активізації вітчизняної економіки через створення умов для розвитку агробізнесу.

Особливість аграрного виробництва у використанні природних і біологічних чинників виробництва, яка створює додаткові витрати. Ще однією об'єктивною і складною проблемою агропродовольчого сектора є залежність від природно-кліматичних умов, що викликає нестійкість фінансово-економічного положення сільгосптоваровиробників. Все перераховане вимагає участі держави в підтримці діяльності в агробізнесі.

Особливе значення має становлення ефективної інфраструктури агробізнесу та розвиток підприємницького потенціалу. Тому відносини між агробізнесом та державою потребують вирішення ряду задач, що будуть запорукою розвитку економіки в цілому. З цієї точки зору державна підтримка агробізнесу – це об'єктивна необхідність в розбудові ринкової економіки та поглибленні євроінтеграції в Україні [1].

Державна підтримка агробізнесу України у вирішенні існуючих проблем чутливості до впливу негативних чинників військового стану – це об'єктивна необхідність підвищення конкурентоспроможності та прискорення темпів зростання обсягів сільськогосподарського виробництва шляхом створення сприятливих організаційно-економічних умов для ефективного розвитку аграрної галузі.

## **АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ**

Дослідженням державної підтримки аграрних товаровиробників, розробкою теоретичних і прикладних питань вирішення її проблемних аспектів присвячені праці багатьох науковців, зокрема: О.М. Бородіної, А. Гайдучького, А.Д. Дібрової, М. Я. Дем'яненка, А. Мазура, О. Мороза, А. Кириленка, Ю. Коваленка, П.Т. Саблука, О. Шпичака, В. Юрчишина, які в своїх працях обґрунтували необхідність державної підтримки агробізнесу [2]. Але не зважаючи на численні роботи науковців, еволюція ринкових відносин вимагає нових ідей щодо вирішення проблеми відносин держави та

підприємництва, необхідним залишається дослідження питання підтримки агробізнесу та визначення критеріїв її надання, особливо в кризових ситуаціях. Тому існує необхідність в подальшому дослідженні даної проблеми в контексті визначення стратегічних напрямів державної підтримки.

### **ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ**

Розкрити сутність понятійного апарату поставленої проблеми, проаналізувати сучасний стан та обґрунтувати необхідність основних напрямків подальшого розвитку державної підтримки підприємництва в аграрному секторі України.

### **ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ**

Аграрний сектор України - це стратегічно важлива структура національної економіки, яка забезпечує її безпекову складаву: продовольчу, економічну, екологічну та енергетичну. Агробізнес формує соціально-економічні напрямки розвитку держави та сприяє розвитку інших галузей.

Багато підприємств АПК не спроможні реалізувати принцип розширеного самофінансування, що робить галузь інвестиційно непривабливою. В сучасних умовах фінансування більшість аграрних підприємств визначається як не задовільна. Отже, одним з чинників успішного розвитку агробізнесу – є державна підтримка на державному та регіональному рівнях.

Удосконалення механізмів державної підтримки агробізнесу потребує , всебічного розгляду понятійного апарату з основних категорій, які розглядаються в даній статті: «державне регулювання» і «державна підтримка», тому що серед науковців ще не сформоване єдине бачення їхнього змісту (табл.1).

**Таблиця 1. Визначення основних категорій в сфері державного управління агробізнесом [3]**

Автори	Державне регулювання аграрної сфери	Автори	Державна підтримка аграрної сфери
Гайдук В.І/	Вважає, що у ринковій системі господарювання державне регулювання спрямоване на подолання періодичних аграрних криз, а також надання державної допомоги в умовах гострої конкурентної боротьби з потужним капіталом агробізнесу	Бородіна О.М.	Вбачає головним критерієм державної допомоги аграрному сектору в створенні умов для досягнення стабільних темпів розвитку сектора шляхом забезпечення відтворювального рівня галузевої прибутковості
Павлова Г. Є.	Під державним регулюванням аграрного сектора слід розуміти систему важелів впливу держави на розвиток аграрного сектора та ефективність діяльності його інституціональних одиниць	Дем'яненко М. Я.	Державну підтримку аграрної сфери вбачає в забезпеченні розвитку і стійкості виробництва, достатніх рівнів дохідності та досягнення прибутковості виробничої діяльності с/г підприємств
Парамонов П.Ф/	Державне регулювання – це вплив держави на виробництво, зберігання, переробку та збут продукції, а також на виробничо- та матеріально-технічне забезпечення з метою підтримання економічної рівноваги	Малік М.Й.	Вважає, що державна підтримка повинна бути спрямована на зміцнення позицій вітчизняного аграрного товаровиробника на внутрішньому та зовнішньому ринках, зменшення тиску імпорту продукції
Урба С.І.	Державне регулювання аграрного сектора економіки - заходів політики держави, спрямованих на створення ефективного і стабільного розвитку сільського господарства через механізм державної підтримки для гарантування продовольчої безпеки та відродження села	Олійник О.В.	Державна підтримка аграрного сектора відображається у підтримці продовольчої потреби держави, нарощуванні обсягів виробництва сільськогосподарської продукції, стимулюванні розвитку соціальної сфери
Шпикуляк О.Г	Вважає, що втручання державних інститутів у ринковий процес повинно бути з дотриманням конкурентних принципів економічної взаємодії і потрібно зосередитись на розробці та впровадженні ринкових регуляторних заходів	Саблук П.Т.	Державна підтримка – це цілеспрямоване формування раціональної структури с/г виробництва, міжгалузевих зв'язків, оптимальних розмірів господарських одиниць, соціальної інфраструктури села та аграрного ринку

Представлені в табл. 1 понятійні визначення дають можливість стверджувати, що поняття державного регулювання агробізнесу та його державної підтримки необхідно розмежовувати. Ці категорії є взаємодоповнюючими, але державне регулювання є більш ширшим поняттям ніж державна підтримка. Остання є одним з напрямів реалізації державного регулювання, мета якого – стимулювання виробництва сільськогосподарської продукції і створення умов для формування підприємницького сектора в аграрній сфері. Державну підтримку варто розглядати як складову економічної політики держави поряд з державним регулюванням.

«Розробка комплексної програми державної допомоги розвитку агробізнесу покликана створити стимули для ведення підприємницької діяльності з метою розвитку виробництва, удосконалення кон'юнктури ринку та соціально-економічного розвитку села. Ціла низка проблем: завищені ціни на техніку і податки, дорогі кредити, відсутність власних коштів, низька платоспроможність населення, недосконалість законодавства і ринкових регуляторів, відсутність виваженої політики захисту вітчизняного товаровиробника підбивають стимули до діяльності в агробізнесі» [1].

Такі умови господарювання потребують державної підтримки та постійного удосконалення існуючих і запровадження нових механізмів отримання і розподілу бюджетних коштів для підтримки доходів сільськогосподарських товаровиробників.

«Цільова підтримка розвитку аграрних підприємств з боку держави багатофазова і досить складна. Можна виділити три основні напрями державної підтримки підприємств аграрної сфери: пряма підтримка, що передбачає асигнування з бюджету за програмами допомоги; умовно-пряма підтримка, яка реалізується через заходи, що не пов'язані з аграрною сферою і реалізується через опосередковані механізми впливу; непряма підтримка, що передбачає створення стимулів для виробництва» [1].

Розглядаючи теоретичні підходи в процесі дослідження державної підтримки в Україні, виділимо напрями, форми та методи її реалізації.



На сучасному етапі державна підтримка агробізнесу відбувається за наступними напрямками: фермерські господарства; галузі тваринництва, садівництва і виноградарства, закупівля техніки вітчизняного виробництва. Згадані напрями реалізуються через відповідні програми Міністерства аграрної політики та продовольства України [5].

Для вказаних напрямів підтримки використовуються прямі, непрямі та опосередковані форми підтримки (рис. 1).

*Прямі форми* реалізуються через надання фінансова підтримка заходів в агропромисловому комплексі шляхом здешевлення кредитів; державна підтримка страхування сільськогосподарської продукції; надання субсидій. *Непрямі* – через проведення інтервенції сільськогосподарської продукції, встановлення внутрішніх закупівельних цін та митних тарифів з метою підтримки вітчизняних товаровиробників. *Опосередковані* – реструктуризація і списання заборгованості зі сплати податків та зборів, встановлення спеціальних режимів оподаткування, державне стимулювання науково-дослідної діяльності.

Державна підтримка аграріїв реалізується за допомогою адміністративних та економічних методів. *Адміністративні методи* – це антимонопольне регулювання, контроль за дотриманням норм і стандартів екологічної безпеки, раціональне використання земельних ресурсів. *Економічні методи* – пільгове оподаткування і кредитування, субсидювання сільськогосподарської продукції, нормування витрат на виробництво.

«Практично державна підтримка, яка є складовою аграрної політики, здійснюється через наступні державні інституції: Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Міністерство аграрної політики та продовольства України і Державна фіскальна служба.

Починаючи з 2015 р. до законодавства України було внесено важливі зміни стосовно дерегуляції в господарській сфері, що спрощує ведення бізнесу в багатьох галузях економіки через скасування засобів державного

регулювання, зменшення адміністративного навантаження на підприємства, імплементація та поєднання законодавства з нормами ЄС, а також зниження корупційних ризиків в існуючих процедурах» [5].



**Рис. 1. Система державної підтримки агробізнесу**  
*Джерело: Розроблено автором на базі [4].*

Верховною Радою України прийнято ряд законодавчих актів, які спрямовані на врегулювання відносин між суб'єктами господарювання та державою. Закон України «Про державну підтримку сільського господарства України» визначає основи державної політики у бюджетній, кредитній, ціновій, регуляторній та інших сферах державного управління щодо

стимулювання виробництва сільськогосподарської продукції та розвитку аграрного ринку, а також забезпечення продовольчої безпеки населення [6].

На початку становлення ринкової економіки в Україні одним з найбільш важливих завдань державної політики була підтримка малого підприємництва як рушійної сили в формуванні відносин ринкової економіки. Проте реальна політика в сільському господарстві націлена на підтримку великого бізнесу і обмеження малого бізнесу.

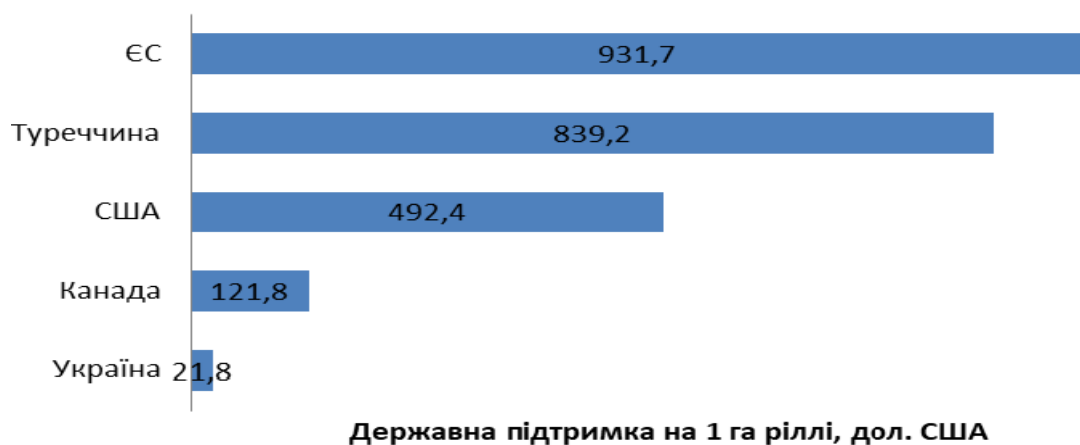
Залишаються актуальними проблеми формування цілісної системи державної підтримки розвитку агробізнесу. Важливими економічними важелями державного регулювання і підтримки агробізнесу є: бюджет (позики, компенсації, дотації, лізинг, фінансування окремих заходів тощо); ціни; податки (пільгові, диференційовані); кредит (пільговий, товарний тощо); страхування.

Вплив держави на цінову політику може здійснюватися як адміністративними, так і економічними методами. Правові та економічні засади державної політики у сфері підтримки та розвитку малого і середнього агробізнесу декларативно визначає Закон України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» [5]. Державна підтримка суб'єктів малого і середнього підприємництва включає фінансову, інформаційну, консультаційну підтримку.

За оцінками фахівців ОЕСД в окремі роки вітчизняний агробізнес мав від'ємне значення показника сукупної підтримки сільського господарства. Така ситуація зумовлена значним скороченням галузі впродовж останніх десятиліть через погіршення фінансово-економічної ситуації в Україні, девальвації національної грошової одиниці та обмежені можливості державного бюджету.

Порівнявши окремі країни світу за рівнем державної підтримки агробізнесу в Україні, бачимо значне відставання цього показника в розрахунку на 1 гектар плаці ріллі (рис. 2). Як бачимо найвищий рівень державної фінансової підтримки із розрахунку на 1 га ріллі в країнах ЄС та

Туреччині, що становить, відповідно, 931,7 і 839,2 дол. У США цей показник сягає близько 492,4 дол., а у Канаді — 121,8 дол. США.



**Рис. 2. Рівень державної підтримки агробізнесу в світі та Україні**

«Унаслідок повномасштабної агресії РФ в Україні промисловість і аграрний сектор економіки зазнали значних утрат і руйнувань... На значній частині земель неможливим є проведення сільськогосподарської діяльності; блокування морських портів унеможливило експорт сільгосппродукції традиційними торговельними шляхами; на прифронтових територіях є проблеми із забезпеченням населення продовольством

Попри безпрецедентні пошкодження аграрний сектор виявив високу стійкість та адаптивність до ризиків воєнного часу – продовольчі потреби населення країни забезпечено вповні; ужито заходів для подолання й недопущення сплесків цін на харчові продукти, розбудови ланцюгів постачання й збуту агропродукції; попри ворожі дії агресора, Україна підтвердила та закріпила свій статус гаранта продовольчої безпеки на світових ринках.

Важлива роль, яку відіграє аграрний сектор у забезпеченні стійкості економіки України в умовах затяжної війни і повоєнного відновлення, потребує обґрунтування напрямів і заходів державної політики щодо підтримки реформ та ініціатив, спрямованих на адаптацію суб'єктів

господарювання до викликів і ризиків війни, а також закладення підґрунтя для відновлення потенціалу довгострокового зростання.

В умовах повномасштабної збройної агресії РФ державна аграрна політика має бути максимально заохочувальною для забезпечення стійкості сільськогосподарського виробництва й збереження ефективності ланцюгів *виробництво – перероблення – зберігання – постачання населенню харчових продуктів*.

Найважливішими завданнями такої політики є: гарантування продовольчої безпеки; забезпечення сільськогосподарських виробників матеріально-технічними ресурсами; створення умов для самостійного забезпечення харчовими продуктами подвірних господарств і тимчасово переміщених осіб; нарощування первинного й поглибленого перероблення сільськогосподарської сировини всередині країни й збільшення частки готової харчової продукції та продуктів з більшим вмістом доданої вартості в експорті» [7].

З початку 2023 року українські аграрії отримали майже 30 мільярдів гривень банківських кредитів на розвиток агробізнесу. З них за державною програмою «Доступні кредити 5-7-9» 4,5 тисяч підприємств отримали 16,6 мільярдів гривень [8].

Найпоширенішим порталом програм підтримки є портал «ЄРобота», який поєднує різні можливості.

Серед програм підтримки дрібного агробізнесу виділяються такі:

- «Новий рівень» - програма грантів для переробних підприємств до 8 млн грн. Мета програми – збільшити частку переробної продукції, зокрема в експорті.

- «Свій сад» - програма грантів для створення або розвитку, садівництва, ягідництва та виноградарства для висадки та облаштування нового саду, ягіднику, винограднику площею 1-25 га.та виноградарства для облаштування нового саду, ягіднику, винограднику площею 1-25 га.

Міністерство аграрної політики та продовольства України [4] підписало 89 наказів у межах грантової програми «єРобота» з розвитку садів і теплиць на загальну суму 432,8 млн грн, у т. ч. 78 – про видачу грантів на розвиток садівництва загалом на 355,9 млн грн та 11 – про видачу грантів на створення теплиць у цілому на 76,9 млн грн. Завдяки отриманим грантам в Україні з'явиться ще 1 195,14 га загальної площі садів і теплиць, зокрема садів – 1 176,21 га, теплиць – 18,93 га. Планують створити 733 постійних та 10 073 сезонних нових робочих місця. Програма передбачає співфінансування: від 30 % власних коштів забезпечує її учасник, а 70 % – держава.

На сьогодні діють програми підтримки агробізнесу:

- Програма USAID з аграрного і сільського розвитку (АГРО) розрахована на п'ять років (до 2024 р.) та має загальну вартість 35 млн. дол. США. Надається агрономічна підтримка 3 тис. с/г виробників 13 областей країни - які особливо потерпіли від війни.
- Проект «Кредитні ресурси для с/г виробників» розрахований на сім років (до 2023 р.) та має загальну вартість 8,9 млн. дол. США. Кредитні спілки, які є партнерами USAID, надають малим с/г виробникам нові кредити.
- В липні 2022 агентство започаткувало «Ініціативу стійкості сільського господарства в Україні» (Agriculture Resilience Initiative - AGRI) вартістю 100 млн. доларів. Ініціатива AGRI має працювати над зміцненням механізмів експорту української аграрної продукції [9].

### **Висновки з проведеного дослідження**

Поняття державного регулювання агробізнесу та його державної підтримки не тотожні, але взаємодоповнюючі. Державне регулювання - більш ширше поняття ніж державна підтримка, яка є одним з напрямів реалізації державного регулювання. Мета державної підтримки агробізнесу – стимулювання виробництва сільськогосподарської продукції і створення

умов для формування підприємницького сектора в аграрній сфері. Державну підтримку варто розглядати як складову економічної політики держави поряд з державним регулюванням.

За рівнем державної підтримки агробізнесу Україна значно відстає від країн з розвинутою економікою і політика і формування цілісної системи державної підтримки розвитку агробізнесу – все ще актуальне.

Важлива роль, яку відіграє аграрний сектор у забезпеченні стійкості економіки України в умовах затяжної війни і повоєнного відновлення, потребує обґрунтування напрямів і заходів державної політики щодо підтримки реформ та ініціатив, спрямованих на адаптацію суб'єктів господарювання до викликів і ризиків війни, а також закладення підґрунтя для відновлення потенціалу довгострокового зростання.

На сьогодні в Україні діють багато державних і міжнародних програм підтримки агробізнесу, але цей процес потребує ще зусиль для виходу на рівень, який відповідатиме вимогам Аграрної політики ЄС.

## Література

1. Прутська Т. Ю. Роль держави у розвитку підприємництва в аграрному секторі. *Агросвіт*. 2014. № 18. С. 55-62 URL: [http://www.agrosvit.info/pdf/18\\_2014/11.pdf](http://www.agrosvit.info/pdf/18_2014/11.pdf) (дата звернення: 30.04.2023).
2. Панухник О. В. Напрями та шляхи трансформації державної підтримки суб'єктів аграрної сфери України. *Актуальні проблеми інноваційної економіки*. 2017. № 1. С. 5-10. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/apie\\_2017\\_1\\_3](http://nbuv.gov.ua/UJRN/apie_2017_1_3) (дата звернення: 09.05.2023).
3. Русанюк В.В. Державна підтримка розвитку підприємництва в аграрному секторі економіки. *Економіка АПК*. 2020. № 7. С. 84. URL: [http://eaprk.org.ua/sites/default/files/eaprk/2020/07/ekonomikaaprk\\_2020\\_7\\_p\\_84\\_93.pdf](http://eaprk.org.ua/sites/default/files/eaprk/2020/07/ekonomikaaprk_2020_7_p_84_93.pdf) (дата звернення: 09.05.2023).
4. Міністерство аграрної політики та продовольства України. URL: <https://minagro.gov.ua/pidtrimka> (дата звернення 11.05.2023).

5. О.М. Ільчук. Державна підтримка сільського господарства в Україні. *Економіка АПК*. 2019. № 2 С. 93 URL: <http://eaprk.org.ua/contents/2019/02/93> (дата звернення: 11.05.2023).
6. Про державну підтримку сільського господарства України: Закон України від 2406.2004 р. №1877-IV. Дата оновлення: 19.07.2022. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1877-15> (дата звернення: 09.05.2023).
7. Пріоритети забезпечення стійкості промисловості й аграрного сектору економіки України в умовах повномасштабної війни : аналіт. доп. / О. В. Собкевич, А. В. Шевченко, В. М. Русан, Л. А. Жураковська. Київ : НІСД, 2023. 49 с. URL: <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2023.04> (дата звернення: 12.05.2023).
8. З початку року агропідприємства залучили 16,6 мільярдів гривень кредитів за програмою «Доступні кредити 5-7-9» URL: <https://minagro.gov.ua/news/z-pochatku-roku-agropidpriyemstva-zaluchili-166-milyardiv-griven-kreditiv-za-programoyu-dostupni-krediti-5-7-9> (дата звернення: 10.05.2023).
9. Шульга В. Підтримка аграрного сектору в умовах воєнного стану: що варто знати? Портал LIGA ZAKON. URL: [https://jurliga.ligazakon.net/analitycs/213396\\_pdtrimka-agrarnogo-sektoru-v-umovakh-vonnogo-stanu-shcho-var-to-znati](https://jurliga.ligazakon.net/analitycs/213396_pdtrimka-agrarnogo-sektoru-v-umovakh-vonnogo-stanu-shcho-var-to-znati) (дата звернення: 13.05.2023).

### References

1. Pruts'ka, T.Yu. (2014), “The role of the state in the development of entrepreneurship in the agricultural sector”, *Ahrosvit*, vol 18, pp. 55-62, available at: [http://www.agrosvit.info/pdf/18\\_2014/11.pdf](http://www.agrosvit.info/pdf/18_2014/11.pdf) (Accessed 30.04.2023).
2. Panukhnyk, O.V. (2017), “Support for competitive capacity of the products of domestic poultry enterprises”, *Aktual'ni problemy innovatsijnoi ekonomiky*, vol 1, pp. 5-10, available at: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/apie\\_2017\\_1\\_3](http://nbuv.gov.ua/UJRN/apie_2017_1_3) (Accessed 09.05.2023).



3. Rusaniuk, V.V. (2020), "State support for entrepreneurship development in the agrarian sector of the economy", *Ekonomika APK*, vol. 7, p. 84, available at: [http://eapk.org.ua/sites/default/files/eapk/2020/07/ekonomikaapk\\_2020\\_7\\_p\\_84\\_93.pdf](http://eapk.org.ua/sites/default/files/eapk/2020/07/ekonomikaapk_2020_7_p_84_93.pdf) (Accessed 09.05.2023).
4. Ministry of agrarian policy and food of Ukraine (2023), available at: <https://minagro.gov.ua/pidtrimka> (Accessed 11.05.2023).
5. Il'chuk, O.M. (2019), "State support of agriculture in Ukraine", *Ekonomika APK*, vol 2, p. 93, available at: <http://eapk.org.ua/contents/2019/02/93> (Accessed 11.05.2023).
6. Verkhovna Rada of Ukraine (2004), The Law of Ukraine "On State Support for Agriculture in Ukraine", available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1877-15> (Accessed 09.05.2023).
7. Sobkevych, O.V. Shevchenko, A.V. Rusan, V.M. and Zhurakovs'ka, L.A. (2023), *Priorytety zabezpechennia stijkosti promyslovosti j aharnoho sektoru ekonomiky Ukrainy v umovakh povnomasshtabnoi vijny [Priorities for ensuring the stability of industry and the agricultural sector of Ukraine's economy in conditions of a full-scale war]*, NISD, Kyiv, Ukraine. <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2023.04>
8. Ministry of agrarian policy and food of Ukraine (2023), "Since the beginning of the year, agricultural enterprises have attracted 16.6 billion hryvnias of loans under the "5-7-9 Available Loans" program", available at: <https://minagro.gov.ua/news/z-pochatku-roku-agropidpriyemstva-zaluchili-166-milyardiv-griven-kreditiv-za-programoyu-dostupni-krediti-5-7-9> (Accessed 10.05.2023).
9. Viktor, S. (2022), "Support of the agricultural sector in the conditions of martial law: what is worth knowing?", available at: [https://jurliga.ligazakon.net/analitycs/213396\\_pdtrimka-agrarnogo-sektoru-v-umovakh-vonnogo-stanu-shcho-varto-znati](https://jurliga.ligazakon.net/analitycs/213396_pdtrimka-agrarnogo-sektoru-v-umovakh-vonnogo-stanu-shcho-varto-znati) (Accessed 13.05.2023).

*Стаття надійшла до редакції 18.05.2023 р.*